DERS KUTUSU
DERSKUTUSU.COM

ÇALIŞMA KÂĞIDI
6. Sınıf · Türkçe · 8. Hafta

Ad Soyad: _____
Sınıf / No: _____
Tarih: _____

Vatan Şiiri Çözümlemesi, Şiir-Düzyazı Farkı, Söz Sanatları, Geçiş İfadeleri, Ekler ve Tamlamalar

T.O.6.5. Okuduğu 'Vatan' şiirindeki söz varlığı unsurlarını, vatan imgelerini, ana duyguyu ve şiiri düzyazıdan ayıran özellikleri çözümler. · Metinlerdeki söz sanatlarını (benzetme, kişileştirme, konuşturma, abartma, karşıtlık) ve geçiş-bağlantı ifadelerini (yalnız, çünkü, fakat) belirler. · T.Y.6.21. Aynı kökten türeyen kelimeleri (yapım ve çekim eklerini), isim-sıfat tamlamalarını ve bulunma durumu eki (-da, -de) ile bağlaç olan da ve de'nin yazımını uygular.

HATIRLAYALIM

- Nurettin Özdemir "Vatan" şiirinde vatanı "toprakla büyüyen kutsal bir düşünce" olarak tanımlar; Antalya'da mavi su, Zonguldak'ta maden işçisi, Rize'de çay toplayan gelin, Edirne'de ince minare ve Anıtkabir'de sönmeyecek meşale ile somutlaştırır.
- Şiir dizelerden (mısra) oluşur, şairi vardır, ses uyumlarına ve ana duyguya dayanır; düzyazı ise cümle ve paragraflardan oluşur, yazarı vardır ve ana fikir iletir.
- Söz sanatları: benzetme (teşbih), kişileştirme (teşhis), konuşturma (intak), abartma (mübalağa) ve karşıtlıktır (tezat). "Ama, fakat, lakin, yalnız, çünkü" geçiş ve bağlantı ifadeleridir.
- Yapım eki yeni kelime türetir (duy-gu, düşün-ce, kitap-çı), çekim eki anlamı değiştirmez (ol-du); bulunma durumu eki (-da, -de) bitişik, bağlaç olan da ve de ayrı yazılır.

1 EŞLEŞTİRME

Sol sütunda verilen söz varlığı ve dil bilgisi kavramlarını sağ sütundaki açıklamalarıyla eşleştiriniz.

☐ 1. Burç	**a)** Kelimenin anlamını değiştirmeyip hâlini ve zamanını belirten ek
☐ 2. Süvari	**b)** Orduda görev yapan atlı asker
☐ 3. Yapım eki	**c)** Kale duvarlarından daha yüksek, kule biçimindeki çıkıntı
☐ 4. Çekim eki	**d)** Kök veya gövdeye gelerek yeni anlamda kelime türeten ek

2 BOŞLUK DOLDURMA

Cümlelerdeki boşlukları kutuda verilen uygun sözcüklerle tamamlayınız.

yalnız · konuşturma · benzetme · bitişik · ayrı

1. Vatanın "sönmeyecek bir meşale" olarak anlatılması _____ sanatıdır.
2. İnsan dışı bir varlığın konuşturulması sanatına _____ (intak) denir.
3. Cümlede "ama, fakat" anlamında düşüncenin yönünü değiştiren _____ geçiş ifadesidir.
4. Bulunma durumu eki olan "-da, -de" eklendiği kelimeye daima _____ yazılır.

3 KISA CEVAP

Görseldeki iki cümle kartında altı çizili "duygu" ve "oldu" kelimelerinin aldığı "-gu" ve "-du" eklerinin çeşidini (yapım eki veya çekim eki) nedenleriyle yazınız.

1. Kelime: "duy-gu" (Marşımız duygu dolu)	2. Kelime: "ol-du" (Akşam oldu)
Kök: duy- (fiil) → Ek: -gu	Kök: ol- (fiil) → Ek: -du
Yeni kavram adı türetmiştir	Anlam değişmemiş, zaman bildirmiştir

_____

_____

4 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki dize kartında yer alan "Hakkâri'de sıradağlar · Ki bölünmez · Yürek yüreğe, el eledir" dizelerinde sıradağlara insani özellik verilerek hangi söz sanatı yapılmıştır?

NURETTİN ÖZDEMİR · "VATAN" ŞİİRİNDEN DİZELER
"Hakkâri'de sıradağlar · Ki bölünmez · Yürek yüreğe, el eledir."
İpucu: İnsan dışı varlık olan sıradağlara insani özellik kazandırılmıştır.

(A) Kişileştirme (Teşhis)
(B) Konuşturma (İntak)
(C) Abartma (Mübalağa)
(D) Karşıtlık (Tezat)

5 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Şiir bilgisi, söz sanatları, ekler ve yazım kurallarıyla ilgili ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y kutusunu işaretleyiniz.

	D	Y
Nurettin Özdemir'in Vatan adlı eseri şair tarafından mısralar hâlinde kaleme alınmış manzum bir metindir.	☐	☐
"Düşünmek", "düşünce" ve "düşünceli" kelimelerinin üçü de aynı kökten yapım ekleriyle türemiştir.	☐	☐
"Posof'ta bir çorak tarla" dizesindeki "-ta" eki bağlaç olduğu için kelimeden ayrı yazılmalıdır.	☐	☐
"Ayder Yaylası'nın yeşilliğinde · Dağların, bulutların gözyaşı · Bir şelaledir" dizelerinde kişileştirme ve benzetme sanatı vardır.	☐	☐
"Antalya'da bir mavi su" dizesinde geçen "mavi su" söz öbeği belirtili isim tamlamasına örnektir.	☐	☐

6 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki geçiş ve bağlantı ifadeleri kartında (1) ve (2) numaralı boşluklara sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

GEÇİŞ VE BAĞLANTI İFADELERİ · CÜMLE TAMAMLAMA
"Tüm Türkiye'yi gezmek istiyorum ___ (1) ___ ülkemizin her köşesi çok güzel, ___ (2) ___ önce hangi şehirden başlayacağıma henüz karar veremiyorum."

(A) oysa — çünkü
(B) çünkü — yalnız
(C) rağmen — böylece
(D) veya — üstelik

7 TABLOYU TAMAMLA

Görseldeki "Vatan" şiiri tamlama kartlarını inceleyerek tablodaki boş bırakılan tamlama çeşidi hücrelerini tamamlayınız. İlk satır örnektir.

1. yemyeşil bahçe Sıfat ve İsim (Nasıl?)	2. Kütahya çinisi 2. isim iyelik eki almış
3. dağların gözyaşı İki isim de ek almış	4. kutsal bir düşünce Sıfat ve İsim (Nasıl?)

Şiirden Alınan Söz Öbeği	Yapısal İpucu	Tamlamanın Çeşidi
1. yemyeşil bahçe	Nasıl bahçe? (Sıfat ve İsim)	Sıfat tamlaması
2. Kütahya çinisi	Sadece ikinci isim ek almış	
3. dağların gözyaşı	Her iki isim de ek almış	
4. kutsal bir düşünce	Nasıl düşünce? (Sıfat ve İsim)	

8 SIRALAMA

Görselde verilen "düşünceli" kelimesinin en küçük anlamlı parçadan (kökten) başlayarak yapım ekleriyle türeme aşamalarını 1'den 4'e kadar sıralayınız.

1. Kök	2. Fiil Gövdesi	3. Kavram Adı	4. Nitelik Adı
düş (İsim kökü)	düş-ün- (Eylem)	düşün-ce (İsim)	düşünce-li (Sıfat)

- ☐ İsim köküne yapım eki gelerek iş ve eylem bildiren "düşün-" fiil gövdesinin oluşması
- ☐ Fiil gövdesine "-ce" yapım eki gelerek kavram adı olan "düşünce" isminin türemesi
- ☐ Kelimenin anlamlı en küçük parçası olan "düş" isim kökünün belirlenmesi
- ☐ Türemiş isme "-li" yapım eki eklenerek nitelik bildiren "düşünceli" kelimesinin oluşması

9 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

Görseldeki "Vatan" şiiri şehir–imge eşleştirme panosuna göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

Edirne → Bir ince minaredir (Selimiye)	Zonguldak → Bir maden işçisidir (Emek)
Rize → Çay toplayan bir gelindir	Anıtkabir → Sonsuza dek sönmeyecek meşaledir

(A) Edirne, gökyüzüne uzanan zarif Selimiye Camii'ni simgeleyen "bir ince minare" ile anlatılmıştır.

(B) Zonguldak, taş kömürü ocaklarındaki alın terini simgeleyen "bir maden işçisi" ile somutlaştırılmıştır.

(C) Rize, uçsuz bucaksız kurak bozkırlarda buğday biçen "bir tahıl çiftçisi" olarak betimlenmiştir.

(D) Ankara Anıtkabir, bağımsızlık ruhunu simgeleyen "sonsuza dek sönmeyecek bir meşale" olarak tanımlanmıştır.

10 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki dört cümle kartından hangisinde bulunma durumu eki (-da, -de) veya bağlaç olan da ve de'nin yazımında hata yapılmıştır?

1. Cümle	Antalya'da mavi sular güneşin altında parlıyor. (Bulunma eki)
2. Cümle	Anıtkabir'de yanıp da sönmeyecek bir meşaledir. (Ek ve Bağlaç)
3. Cümle	Isparta halısında gül, Kütahya çinisinde lale vardır. (Bulunma eki)
4. Cümle (!)	**Gümüşhane'de ki yemyeşil bahçe de çiçekler açmış. (?)**

(A) 1. Cümle: Antalya'da mavi sular güneşin altında ışıl ışıl parlıyor.

(B) 2. Cümle: Anıtkabir'de yanıp da sonsuza dek sönmeyecek bir meşaledir.

(C) 3. Cümle: Isparta halısında gül ve Kütahya çinisinde lale motifleri vardır.

(D) 4. Cümle: Gümüşhane'de ki yemyeşil bahçe de çiçekler erkenden açmış.

11 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarına karşılık gelen kavramları kutulara yazınız. Numaralı harflerle Nurettin Özdemir'in "toprakla büyüyen kutsal bir düşünce" diye tanımladığı kavramı bulunuz.

Orduda görev yapan atlı asker ☐☐☐☐☐☐

Şiirde dize sonlarındaki ses benzerliği, uyak ☐☐☐☐☐☐

Birbirine zıt kavramların bir arada kullanılması sanatı (karşıtlık) ☐☐☐☐☐

Dizelerden oluşan manzum metinleri (şiirleri) yazan kişi ☐☐☐☐

İnsan dışı varlıkların konuşturulması sanatının diğer adı ☐☐☐☐☐

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

_____

12 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

Görseldeki "Şiir (Manzum Metin) ve Düzyazı (Mensur Metin)" karşılaştırma şemasını inceleyerek şiiri düzyazıdan ayıran üç temel özelliği açıklayınız.

Şiir (Manzum Metin)	Düzyazı (Mensur Metin)
Dizeler · Dörtlük · Şair · Ana Duygu	Cümleler · Paragraflar · Yazar · Ana Fikir
Kafiye, redif ve söz sanatları	Düşünceyi geliştirme yolları

13 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

Görseldeki dört metin kartından hangisinde hem karşıtlık (tezat) hem de abartma (mübalağa) sanatı bir arada kullanılmıştır?

1. Kart	Sabah erkenden kalkan balıkçılar limandan denize açıldı.
2. Kart	**Küçük bir kıvılcımdım, şimdi koskoca dağları tutuşturacak ateş oldum!**
3. Kart	Kütüphanedeki raflarda tarih, bilim ve edebiyat kitapları diziliydi.
4. Kart	Okul bahçesindeki tören saat dokuz buçukta İstiklâl Marşı ile başladı.

(A) 1. Kart: Sabah erkenden kalkan balıkçılar limandan denize açıldı.

(B) 2. Kart: Bir zamanlar küçük bir kıvılcımdım, şimdi koskoca dağları tutuşturacak bir ateş oldum.

(C) 3. Kart: Kütüphanedeki raflarda tarih, bilim ve edebiyat kitapları diziliydi.

(D) 4. Kart: Okul bahçesindeki tören saat dokuz buçukta İstiklâl Marşı ile başladı.